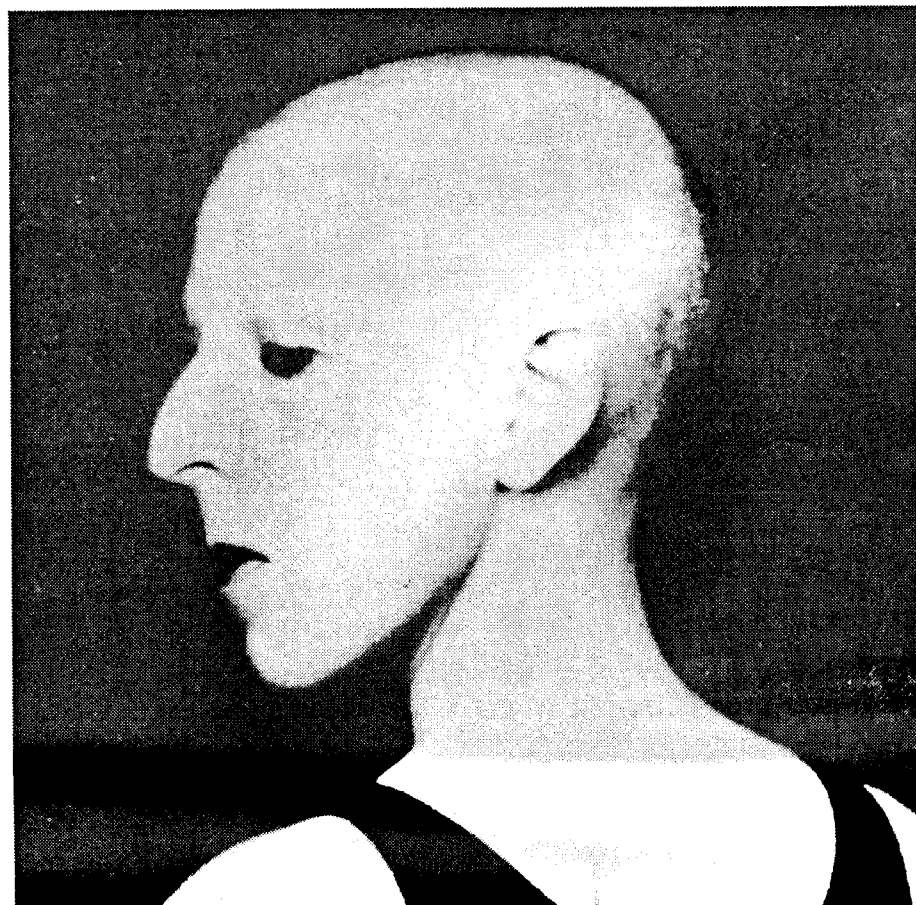

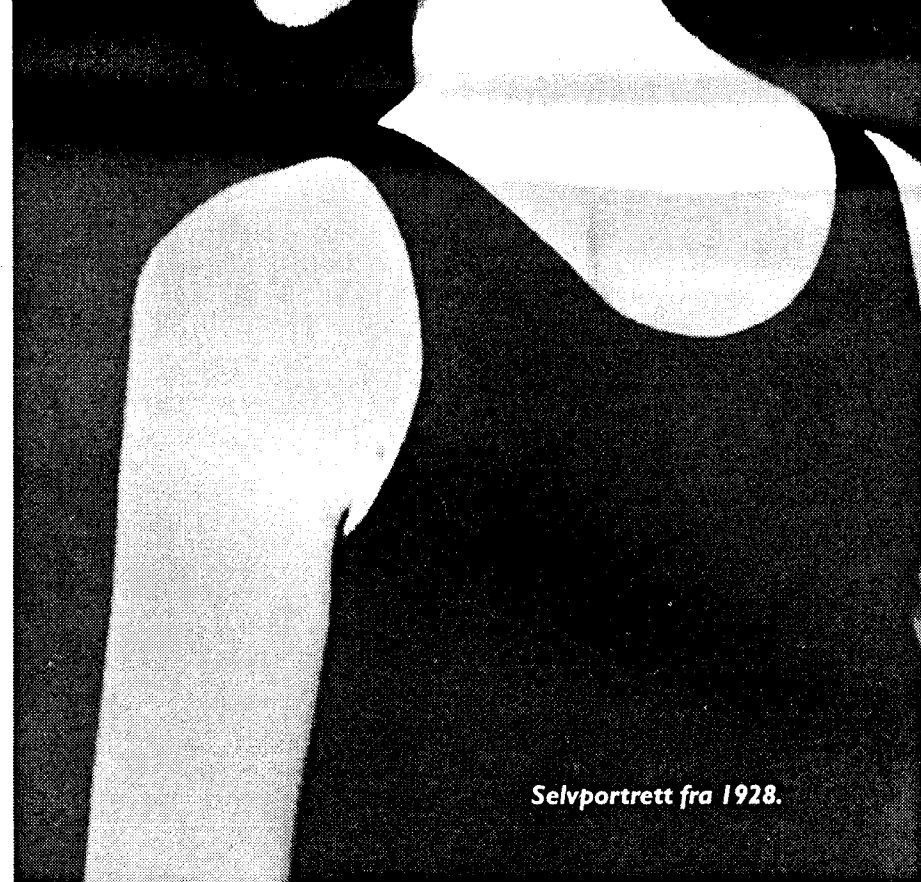
Androgynt maskeradespill

FOTOGRAFI. Den franske forfatter og fotograf Claude Cahun (1894-1954) dukker i Tyskland opp til overflaten for å innta en aktuell posisjon i debatten rundt begrepene subjektivitet, begjærets konstruksjon og identitet.

Kjønnsnøytralt selvportrett.

Selvportrett fra 1928.

Når man i dag ser hvor aktuelle Claude Cahuns (pseudonym for Lucy Schwob) arbeider fortsatt er, er det underlig at hun i nesten femti år er blitt så godt som helt oversett. Estetisk betraktet har Cahuns bilder likhetstrekk – og er fullt på høyde med bilder av kunstnere som Man Ray, Germaine Krull og Florence Henris. Frem til midten av 80-tallet ble Claude Cahun (Claude er kjønnsnøytralt på fransk) ironisk nok kategorisert i surrealismens historie som mann...

Pariser-surrealistene

Claude Cahun og kjæresten Suzanne Malherbe var en del av det surrealistiske kunstnerlivet i mellomkrigstidens Paris. Paret inngår sammen med Gertrude

BILLEDKUNST

Claude Cahun

Selbstdarstellungen (Selvfremstillinger)

18.1 – 8.3 1998

Museum Folkwang, Essen

Stein/Alice B. Toklas og Marguerite Yourcenar/Grace Frick blant Paris' mest innflytelsesrike kvinnelige par i denne epoken. Claude Cahun dyrket noe hun selv kalte for diletantisme, den gav seg utslag i en spredt aktivitet over mange felter, bl.a. som oversetter, skuespiller og politisk aktivist. Hun vegret seg mot å la arbeider publiseres da hun synes det smakte for mye av profesjonalisering. Mange av Cahuns arbeider ble laget i samarbeid med Malherbe som Ca-

hun omtaler som sitt andre jeg. Størstedelen av Cahuns arbeider forsvant under andre verdenskrig. På grunnlag av det materialet som overlevde krigen og nye arbeider som kom til, danner det seg et bilde av en særegen avantgarde-kunstner.

Til tross for sin nære omgang med pariser-surrealistene avgrensers Cahun seg ikke minst rent tematisk fra denne bevegelsen. I sin fremstilling av kvinnen skiller Cahun seg klart fra surrealistene som svært ofte billedlig fremstiller kvinnen som avpersonifisert kjønn. Cahun gikk analytisk og kritisk til verks, Freuds bok *Drei Abhandlungen zur Sexualtheorie* (1905) og symbolismen dannet en viktig bakgrunn for hennes egen utvikling av teori og praksis. Cahuns pri-

mære intensjon var en konstant dekonstruksjon av normer for kvinnelig adferd samt å tilbakevise at identitet er fastlagt og kjønnsavhengig. For Cahun representerte egoisme, individualitet og narsissisme et sikkert ankepunkt i tilværelsen, av den grunn motsatte hun seg også gruppetilhørighet og kategorisering.

Selvportretter

I perioden 1912-15 tar Cahun sine første av en lang rekke selvportretter. I et selvportrett fra 1915 ser vi henne ligge med utslått hår omgitt av et lyst laken (se forsiden). Blikket hennes stirrer rett mot betrakteren. Bildet tar utgangspunkt i den greske mytologiens Medusa som med et blick kan få mennesker til å forsteinnes,

Selvportrett fra 1928.

helt til Medusa selv ser rett inn i Athenes blanke skjold. For Cahun ble fotografiet et speil hvor hun kunne betrakte sporene etter de forskjellige skisserte personer som hun hadde fremstilt foran kameraet. I 1917 klipper datteren av den velstående jødiske skribent og aviseier Maurice Schwob håret helt kort og starter sitt endeløse maskeradespill under pseudonymet Claude Cahun. I et selvportrett datert 1917 står hun ikledd nøytrale klær lent opp mot en murvegg, hun er kortklippet og med blikket vendt mot kameraet. Hun fremstår som ubestemmelig androgyn. Cahun vil gjøre kjønn til et nulltegn. Inspirert av Roman Jakobsens tegnteori ville hun skape et nulltegn som skulle befinne seg bortenfor dyaden mann og kvinne og

nulltegnet som befinner seg midt mellom disse to tegnene. Slik prøver hun å skape et umarkert rom, et konstruert subjekt som kan operere uten begrensende kjen-

«Cahun søker etter et tredje udefinerbart imaginært kjønn som ikke støtter seg på de to kroppslige kjønnene»

netegn som mannlig eller kvinnelig. Ved hjelp av disse forskyvningene mener hun det er mulig å sette verdiskalaen mannlig

– kvinnelig ut av funksjon. Hun søker etter et tredje udefinerbart imaginært kjønn som ikke støtter seg på de to kroppslige kjønn. Så vidt meg bekjent er Cahun alene om å innta denne posisjonen. Når for eksempel – uten sammenligning forøvrig – Cindy Sherman i sitt spill med stereotyper iscenesetter seg selv, stiller hun ikke spørsmål ved denne dyadens legitimitet, men hun bekrefter den ved å benytte seg av konvensjonelle kvinnelige «rekvisitter» og handlingsmønstre.

Postmoderne praksis

I et selvportrett fra 1928 fremstiller Cahun seg med en rovfugls karaktertrekk. Hun motarbeider nådeløst enhver konvensjonell form for kvinnelig «sjarm». Ved å punktere

kvinnekroppen som erotisk tegn, forhindrer hun det stereotype mannlige blikket i å erotisere den. I forgrunnen tvinges spørsmål om egen identitet og dermed også om kvinnelig representasjon, frem. Cahuns litterære hovedverk, den selvbiografiske boken *Aveux non avenues* fra 1930 består av tekster, drømmefragmenter, dikt og 10 fotomontasjer som ble laget i samarbeid med Malherbe. På en av fotomontasjene står det skrevet: «under denne masken en annen maske, jeg blir aldri ferdig med å fjerne alle disse ansiktene». Cahun identifiserer seg ikke med «seg selv», hun forskyver alltid subjektet. Denne strategien gjør henne til en av de første utøverne av en postmoderne kunstpraksis.

Aage Langhelle